

การประยุกต์ใช้โคกหนองนาโมเดลของอำเภอบึงสามพัน จังหวัดเพชรบูรณ์

Application of Khok Nong Na Model of Bueng Sam Phan District,
Phetchabun Province

พระนพดล สุทธิธมโม (มุลทาดิ)¹ และศิริโรจน์ นามเสนา²
PhraNoppadol Suttithammo (Moonthadee) and Sirorote Namsena

Received: September 02, 2021

Revised: November 02, 2021

Accepted: November 18, 2021

DOI: 10.14456/jra.2022.100

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อการประยุกต์ใช้โคกหนองนาโมเดลของอำเภอบึงสามพัน จังหวัดเพชรบูรณ์ พบว่า การนำหลักธรรมทฤษฎีธรรมมิกัตถประโยชน์ มาประยุกต์ใช้กับหลักเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งเป็นแนวคิดทฤษฎีใหม่ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 9 ทรงให้ไว้กับชาวเกษตรกร ทำให้การดำเนินชีวิตของชาวเกษตรกร ทั้งในระดับครอบครัว ในระดับชุมชน ในระดับสังคม และในระดับสากล มีความสุขและดีขึ้นตามลำดับ โดยการนำหลักของเกษตรทฤษฎีใหม่ มาผสมผสานกับแนวความคิดเดิม และได้นำหลักธรรมทฤษฎีธรรมมิกัตถประโยชน์ มาใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวัน ด้วยความซื่อสัตย์สุจริตขยันหมั่นเพียรจึงทำให้ผลผลิตของชาวเกษตรกรมีคุณภาพและเพิ่มขึ้น 1) ระดับครอบครัว สุขเกิดจากการมีทรัพย์ รู้จักบริหารจัดการทรัพย์เงินทองที่หาได้ เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด อยู่อย่างพอเหมาะพอดีไม่กู้หนี้ยืมสิน สุขของดำเนินชีวิตของมนุษย์ และจะบรรลุเป้าหมายที่ตนเองได้ตั้งไว้ นอกจากตัวเองจะได้ประโยชน์จากการมีทรัพย์ สังคมส่วนรวมทั้งที่เป็นชาติและศาสนาก็ย่อมได้รับประโยชน์ด้วย 2) ระดับชุมชน สุขเกิดจากการใช้จ่ายทรัพย์บริโภค อาหารเป็นหนึ่งในปัจจัย 4 เมื่อครอบครัวมีมากพอแล้วก็แบ่งปันแก่ชุมชนโดยการแจกจ่ายเพื่อนบ้าน ทำให้เกิดความมีมนุษย์สัมพันธ์ในชุมชนเกิดความสมัครสมานสามัคคีทำให้ชุมชนเข้มแข็ง 3) ระดับสังคม สุขเกิดจากความไม่เป็นหนี้ ผลผลิตที่ได้จากการนำหลักทฤษฎีใหม่มาใช้ ทำให้เกษตรกรเกิดการรวมกลุ่มเป็นสหกรณ์ชุมชน เพื่อนำผลผลิตมาแปรรูปเป็นสินค้า OTOP จำหน่ายประจำหมู่บ้าน ตำบล อำเภอทำให้เกิดรายได้ของชาวเกษตรกรโดยไม่มีหนี้สิน 4) ระดับสากล สุขเกิด

¹ คณะสงฆ์จังหวัดเพชรบูรณ์; Phetchabun Provincial Office of Buddhism

² มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย; Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Corresponding author, e-mail: manoppoldop@gmail.com, Tel.093-2748505

จากการประกอบอาชีพที่ปราศจากโทษ เป็นความสุขของชาวเกษตรกรที่ได้ทำงานที่ตนเองชอบเป็นอาชีพที่บรรพบุรุษได้ทำสืบต่อกันมาและเป็นผลผลิตที่ปลอดภัยไม่มีสารพิษจากยาฆ่าแมลงเพราะว่าเกษตรกรใช้ปุ๋ยอินทรีย์ที่ทำจากซากพืชผสมกับน้ำหมักชีวภาพ จึงทำให้ผลผลิตที่จำหน่ายออกไปเป็นที่ยอมรับของลูกค้าและได้รับมาตรฐานสากลจากประเทศเพื่อนบ้าน จึงทำให้มีออเดอร์การสั่งซื้อสินค้าตลอดทั้งปี

คำสำคัญ: การประยุกต์ใช้, โคกหนองนาโมเดล, อำเภอบึงสามพัน

Abstract

This academic article aimed to apply the Khok Nong Na model of Bueng Sam Phan District, Phetchabun Province. It was found that the application of Ditthadhammikatta to the principles of sufficiency economy which is a new theory of His Majesty King Rama IX given to farmers that makes the lifestyle of farmers both at family level, community level, social level, and international level to be happy and better accordingly by combining new theory agriculture with the old concept and Ditthadammikatta has been applied in daily life with honesty and diligence, as a result, the productivity of farmers is of high quality and increased as follows: 1) at the family level, happiness comes from having wealth, knowing how to manage the assets and money earned for maximum benefit, living in moderation, non-borrowing. Happiness of human life will achieve the goals that they have set. In addition to being able to benefit from having assets, the society as well as the nation and religion will also benefit; 2) at the community level, happiness comes from spending on consumables. Food is one of the four factors. When the family has enough, it is shared with the community by handing out the neighbors causing human relations in the community to create solidarity and make the community strong; 3) at the social level, happiness comes from not being in debt. Product obtained from the application of the new theory causing agriculture to form a community cooperative to bring the product to be processed into OTOP products sold to villages, sub-districts, districts, resulting in income of farmers without debt; 4) at the international level, happiness comes from an honest occupation. It is the happiness of farmers to work that they like as a profession that their ancestors have done for a long time and it is a safe, non-toxic product from pesticides because they use organic fertilizer made from plant residues mixed with bio-fermented water. Therefore, the products sold

out are accepted by customers and have received international standards from neighboring countries. As a result, products are ordered throughout the year.

Keywords: Application, Khok Nong Na Model, Bueng Sam Phan District

บทนำ

การทำเกษตรในพื้นที่ขนาดจำกัด หรือขนาดเล็กนี้เป็นการจัดการน้ำ เรียกว่า “โคกหนองโมเดล” เป็นการกักเก็บน้ำไว้ทั้งบนดิน (ด้วยหนอง คลองไส้ไก่ และคันนา) และใต้ดิน (ด้วยป่า 3 อย่าง ประโยชน์ 4 อย่าง) ตามแนวพระราชดำริของในหลวง ร.9 โดยเฉพาะในพื้นที่จำกัด อย่างน้อยเพียง 3 ไร่ หรือแล้วแต่ขนาดของที่ดินตามสภาพความเหมาะสมก็ได้ เมื่อปี 2561 มีแบบมาตรฐาน โคกหนองนาโมเดล จำนวนประมาณ 40 แบบให้กรมพัฒนาที่ดินไว้แจกจ่ายประชาชน ทั้ง 40 แบบ เป็นโมเดลต้นแบบสำหรับที่ดินขนาดแบบ 3 ไร่ 5 ไร่ หรือ 10-15 ไร่ ที่เป็นโมเดลพื้นที่ขนาดเล็ก (วันชัย วงษา และคณะ, 2563) ลักษณะของพื้นที่ลุ่ม โคกหนองนาโมเดล คือ รูปธรรมของหลุมขนมครก ซึ่งเรียกให้ง่ายต่อการจดจำ

1) โคก การนำดินที่ได้จากการขุดหนอง นำมาถมเป็นโคกเพื่อสร้างที่อยู่อาศัย ปลูกผัก เลี้ยงสัตว์ รวมทั้งปลูกต้นไม้ตาม แนวทางศาสตร์พระราชา คือ “ป่า 3 อย่าง ประโยชน์ 4 อย่าง” ได้แก่ ไม้เพื่อบริโภค (พอกิน) เพื่อใช้สอยในครัวเรือน (พอใช้) และเพื่อสร้างที่อยู่อาศัย (พออยู่) ป่าทั้ง 3 อย่าง ให้ประโยชน์อย่างที่ว่า 4 คือช่วยสร้างสมดุลระบบนิเวศ (พอร่มเย็น) ปลูกเป็นป่า 5 ระดับ คือ สูง กลาง เตี้ย เรี่ยดิน และพืชหัวใบไม้ที่ร่วงหล่นช่วยปกคลุมหน้าดินเพิ่มความชุ่มชื้น น้ำใต้ดินที่สะสมไว้ใต้โคก เมื่อฝนตกลงมาบนโคกที่มีต้นไม้จำนวนมาก น้ำจะค่อยๆ ไหลซึมลงมาเก็บไว้ใต้โคก รากต้นไม้ซึ่งต่างระดับกันจะช่วยรักษาหน้าดิน และกักเก็บน้ำไว้ใต้ดินกลายเป็นแหล่งกักเก็บน้ำใต้ดิน ช่วยสร้างความชุ่มชื้นเพิ่มความอุดมสมบูรณ์ให้กับพื้นดิน

2) หนอง ขุดหนองให้ขอบมีความคดโค้ง เพื่อให้เหมาะสมกับการอยู่อาศัยของปลา ปรับพื้นหนองให้มีความลึกหลายระดับ ส่วนที่แสงแดดส่องถึงปลาจะสามารถวางไข่ได้ดี คลองไส้ไก่ช่วยกระจายน้ำรอบพื้นที่ ขุดให้มีลักษณะคดเคี้ยว เพื่อให้ให้น้ำไหลผ่านทั่วพื้นที่เพิ่มความชุ่มชื้นให้กับผืนดิน ส่งผลดีต่อการทำเกษตรและการปลูกพืชผล ฝ่ายชะลอน้ำรับและชะลอน้ำที่ไหลมาจากแม่น้ำหรือพื้นที่ข้างเคียง ช่วยดักตะกอนดินไม่ให้ไหลลงมาสะสมในหนอง คลอง บึง และเขื่อนนอกจากนั้น ยังเป็นการเพิ่มแหล่งกักเก็บน้ำในพื้นที่

3) นา ยกหัวคันนา เพื่อเพิ่มพื้นที่กักเก็บน้ำไว้ในนา โดยให้มีความสูงประมาณ 1 เมตร และปั้นหัวคันนาให้มีความกว้างเพื่อปลูก “ป่า 3 อย่าง ประโยชน์ 4 อย่าง” และปลูกแฝกเพื่อป้องกันการพังทลายของคันนา คันนาจะใช้เป็นเครื่องมือในการปรับระดับน้ำเข้านาตามความสูงของต้นข้าว เกิดเป็นน่าน้ำลึกใช้น้ำในการควบคุมวัชพืชและแมลงตามภูมิปัญญาท้องถิ่น

ลักษณะของพื้นที่สูง เปลี่ยน “เขาหัวโล้น” เป็น “เขาหัวจุก” เมื่อประยุกต์ใช้โคกหนองนาโมเดลให้เข้ากับภูมิสังคม พื้นที่ภูเขา คือ โคกตามธรรมชาติจึงไม่จำเป็นต้องสร้างโคกอีก ส่วน

หนองนั้นเปลี่ยนเป็นการกั้นฝายในพื้นที่ร่องเขาเพื่อเก็บน้ำไว้ทำนาขั้นบันได โดยยกหัวคันนาสูงและกว้างเพื่อเก็บน้ำฝนที่ตกลงมาบนภูเขาให้ได้มากที่สุด สร้างบ่อเก็บน้ำจากวัสดุในพื้นที่ไว้ด้านบน เพื่อปล่อยน้ำผ่านคลองไส้ไก่ หรือที่เรียกว่าลำเหมืองกระจายให้ทั่วพื้นที่ และปลูกแฝกเพื่อป้องกันการพังทลายของดินปลูกป่า 3 อย่างประโยชน์ 4 อย่าง เพื่อพอกินพอกอยู่พอใช้ และคืนความร่มเย็นให้ระบบนิเวศ รูปแบบนี้จะใช้พื้นที่เพียง 10 ไร่ สามารถให้ผลผลิต มากกว่าการปลูกข้าวโพดทั้งภูเขา

1) โคน พื้นที่สูงในลักษณะภูเขาเป็นโคกโดยธรรมชาติ จึงเน้นการปลูก “ป่า 3 อย่าง ประโยชน์ 4 อย่าง” เพื่อช่วยสร้างสมดุลระบบนิเวศ แต่เนื่องจากพื้นที่ขาดความชุ่มชื้นจึงต้องเพิ่มความชุ่มชื้นให้กลับคืนมาด้วยการสูบน้ำจากร่องเขามาที่บ่อเก็บน้ำ และกระจายผ่านลำเหมืองให้ทั่วพื้นที่ “เขาหัวจุก”

2) หนอง เกิดจากการกักน้ำไว้ในร่องเขาให้เพิ่มระดับสูงขึ้นด้วยการทำฝายชะลอน้ำ บ่อเก็บน้ำ สร้างบ่อเก็บน้ำไว้บนที่สูง โดยใช้วัสดุที่หาได้ง่ายในพื้นที่ เช่น ไม้ไผ่ทำบ่อ โครงไม้ไผ่ฉาบปูน สูบน้ำจากฝายขึ้นบ่อด้วยพลังงานทดแทน เมื่อน้ำเกินปริมาณกักเก็บของบ่อ ปล่อยน้ำไหลลงคลองไส้ไก่หรือ “ลำเหมือง” ซึ่งขุดไล่ตามระดับชั้นความสูงของพื้นที่เพื่อกระจายความชุ่มชื้น

3) นา ทำนาขั้นบันได ยกหัวคันนาสูงและกว้างเพื่อกักเก็บน้ำฝนที่ตกลงมาไว้ในท้องนา และปลูกแฝกชะลอการพังทลายของดิน ทำน่าน้ำลึกเป็นนาอินทรีย์โดยการใช้ปุ๋ยคอกคูน วัชพืช และเร่งระดับความสูงของต้นข้าวเพิ่มผลผลิตเราชาวไทยเป็นชนเผ่าที่โชคดีที่สุดในโลกนี้ (วันชัย วงษา และคณะ, 2563)

โครงการตามแนวพระราชดำริ “เศรษฐกิจพอเพียง” ตามทฤษฎีใหม่ที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 9 ได้ทรงดำริและดำเนินการโครงการพระราชดำรินานแล้วรวมสี่พันกว่าโครงการแนวคิด “โคก หนองนาโมเดล” เดินตามศาสตร์ของพระราชทานเพื่อการทำเกษตรแนวใหม่ ที่ยึดหลักของเศรษฐกิจพอเพียงเป็นหลัก โครงการนี้ใช้เงินของมูลนิธิชัยพัฒนาส่วนหนึ่งใช้เงินของราชการส่วนหนึ่ง โดยวิธีขุดบ่อน้ำเพื่อใช้น้ำนั้นมาทำการเพาะปลูกตาม “เกษตรทฤษฎีใหม่” “หลักทฤษฎีใหม่” (กระทรวงศึกษาธิการ, 2542) ปรับสูตรพระราชทานใหม่เป็น 30-30-30 และ 10 % คือ สัดส่วนการใช้ประโยชน์ที่ดิน 4 ส่วน เพื่อการเพาะปลูกเป็นแหล่งน้ำเป็นที่นาและเป็นที่อยู่อาศัย ซึ่งวัดมงคลชัยพัฒนา ตำบลห้วยบง อำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดสระบุรี จัดสร้างศูนย์สาธิต “โคก หนองนา โมเดล” สืบสานศาสตร์พระราชทานเริ่มจากซื้อที่ดิน 10 ไร่ และเจ้าของที่ดินได้ถวายเพิ่มอีก 2 ไร่รวมเป็น 12 ไร่ ดำเนินการมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2555

โคกหนองนาโมเดลของ อำเภอบึงสามพัน จังหวัดเพชรบูรณ์ เริ่มจากแนวคิดของนายถวิล ยวงเงิน อดีตผู้ใหญ่บ้านซิวารินหมู่ที่ 9 ตำบลกันจู้ อำเภอบึงสามพัน จังหวัดเพชรบูรณ์ หรือที่เรารู้จักกันในชื่อของ ผู้ใหญ่ถวิล เขาเกิดและเติบโตมาในครอบครัวเกษตรกร ในจังหวัดเพชรบูรณ์ ใช้ชีวิตวัยเยาว์ในท้องไร่ท้องนา เลี้ยงควาย หาของกินที่มีอย่างอุดมสมบูรณ์ทุกฤดูกาลไม่ว่าในหน้าแล้งหรือหน้าน้ำ การปรับตัวอยู่กับธรรมชาติหาอาหารรอบตัวมากินจึงไม่ได้รู้สึกขาดสน ความทรงจำของผู้ใหญ่ถวิล กับบ้านเกิดจึงมีแต่ความสุข สนุกสนาน และความรักความผูกพันกับท้องถื่น เมื่อจบการศึกษาด้านการเกษตรจากมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช (มสธ.) เขาจึงมีคำถามกับ

ตัวเองว่าเราเกิดมาเพื่ออะไร และได้ทำประโยชน์อะไรให้สมกับการเป็นคนของพระราชา ข้าของแผ่นดินบ้างในปี 2562 ผู้ใหญ่ถวิล ยวงเงิน ทราบข่าวการบรรยายเรื่อง “เศรษฐกิจพอเพียง” ที่ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร อำเภอเขาค้อจึงไปรับฟัง กลับมาบ้านแล้วจึงชวนคนในครอบครัวทำโครงการทันที นับจากวันนั้นผู้ใหญ่ถวิล ยวงเงิน ก็ได้เรียนรู้จากการลงมือทำจริงกับครอบครัว เพื่อนำมาพัฒนาพื้นที่ของตนเองให้เป็นต้นแบบการทำทฤษฎีใหม่โดยจัดทำตามทฤษฎีเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริ เริ่มจากพื้นที่ 10 ไร่ในปัจจุบัน ปรับพื้นที่เป็นโคกหนองนา โดยเลียนแบบธรรมชาติและสภาพภูมิสังคมของพื้นที่ทำพื้นที่สูงให้เป็นโคกขุดลำธารเป็นแม่น้ำและคลองไส้ไก่ ทำแปลงนา ปลูกป่า 3 อย่าง ประโยชน์ 4 อย่าง ปลูกข้าวโพดไว้เป็นอาหารวัว ปลูกพืชตระกูลถั่วไว้คลุมหน้าดิน ปลูกพอเทืองไว้เป็นปุ๋ยธรรมชาติ ปลูกพืชผักผลไม้ไว้รับประทานภายในครอบครัวและแจกจ่ายในชุมชนและในอนาคตจะเปิดเป็นการท่องเที่ยวให้สอดคล้องกับสภาพภูมิสังคมเกิดเป็นการท่องเที่ยวตามศาสตร์พระราชา (ถวิล ยวงเงิน, 2564, 15 มิถุนายน) โดยนำหลักการในพระพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้กล่าวคือ หลักทฤษฎีธัมมิกัตถประโยชน์ (อง.อรรถก. (ไทย) 23/54/340) หมายถึง ประโยชน์ในปัจจุบัน 4 อย่าง ได้แก่ (1) อุฏฐานสัมปทา คือ การถึงพร้อมด้วยความหมั่น (2) อารักขสัมปทา คือ การถึงพร้อมด้วยการรักษาโภคทรัพย์ (3) กัลยาณมิตตตา คือ การมีกัลยาณมิตรที่ดี และ (4) สมชีวิตา หมายถึง การอยู่อย่างพอเพียง สำหรับ “ไม้ 3 อย่าง ประโยชน์ 4 อย่าง” ไม้ 3 อย่าง ได้แก่ (1) ไม้ใช้สอย คือ ไม้โตเร็ว สำหรับใช้ในครัวเรือน เช่น สะเดา, ใผ่ (2) ไม้กินได้ เช่น มะม่วง ผักกินใบต่าง ๆ และ (3) ไม้เศรษฐกิจ ได้แก่ ไม้ที่ปลูกเพื่อจำหน่าย เช่น ไม้สัก เป็นต้นท่านได้นำหลักการดังกล่าวมาประยุกต์ใช้ในการจัดการพื้นที่ดังกล่าว ส่วนประโยชน์ 4 อย่าง คือ (1) ไม้ใช้สอยนำมาสร้างบ้านทำเล้าเปิดเล้าไก่และฟืน (2) ไม้กินได้ นำมาเป็นอาหารและยาสมุนไพร (3) ไม้เศรษฐกิจนำไปจำหน่ายเพื่อสร้างรายได้ และ (4) ช่วยอนุรักษ์ดินและน้ำ ซึ่งการปลูกพืชที่หลากหลาย ท่านได้นำมาสร้างระบบนิเวศที่สมดุลให้กับพื้นที่ของตำบลกันจุก อำเภอบึงสามพัน จังหวัดเพชรบูรณ์ ซึ่งมีตำแหน่งทางภูมิศาสตร์ในเขตภาคเหนือตอนล่างของประเทศไทย ลักษณะทางกายภาพนั้นเป็นพื้นที่ราบลุ่มแบบท้องกระทะ ประกอบด้วยเนินเขาป่าและที่ราบเป็นตอน ๆ สลับกันไป พื้นที่มีลักษณะลาดชันจากเหนือลงไปใต้ ตอนเหนือมีทิวเขาสูงตอนกลางเป็นพื้นที่ราบและมีเทือกเขาขนานกันไปทั้งสองข้างมีลักษณะเป็นรูปเกือกม้าเหมาะที่จะทำโคกหนองนาโมเดล อำเภอบึงสามพัน จังหวัดเพชรบูรณ์ โดยมีแม่น้ำป่าสักเป็นแม่น้ำสายสำคัญ โดยไหลจากจังหวัดเลยเพชรบูรณ์ ผ่านไปสู่อำเภอวังน้ำเขียว จังหวัดลพบุรี จังหวัดสระบุรี และจังหวัดพระนครศรีอยุธยาลงสู่แม่น้ำเจ้าพระยาตามลำดับ จึงส่งผลให้พื้นที่มีทรัพยากรธรรมชาติมากมาย ดินมีสภาพอุดมสมบูรณ์เหมาะแก่การเพาะปลูกพืชทำการเกษตร และยังเหมาะแก่การทำทฤษฎีการเกษตรแบบใหม่ “โคกหนองนาโมเดล” (สำนักงานจังหวัดเพชรบูรณ์, 2560)

ตัวอย่างของผลสัมฤทธิ์ของโคกหนองนาโมเดลจังหวัดเพชรบูรณ์

ผลสำเร็จของการนำโคกหนองนาโมเดลที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 9 ของชาวเกษตรกรอำเภอศรีเทพ อำเภอเมือง และอำเภอหล่มเก่า จังหวัดเพชรบูรณ์ มีดังนี้ สำนักงาน

คณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2550) ได้เชิญผู้ทรงคุณวุฒิจากหลายสาขาวิชา มาร่วมกันประมวลและกลั่นกรองพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเรื่องเศรษฐกิจพอเพียง และเรียบเรียงขึ้นเป็น“ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง”ซึ่งพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้ทรงพระกรุณาปรับปรุงแก้ไข และพระราชทานพระบรมราชานุญาตให้นำไปเผยแพร่เมื่อวันที่ 29 พฤศจิกายน 2542 เพื่อให้เป็นแนวทางปฏิบัติของทุกฝ่ายและประชาชนทั่วไปดังนี้

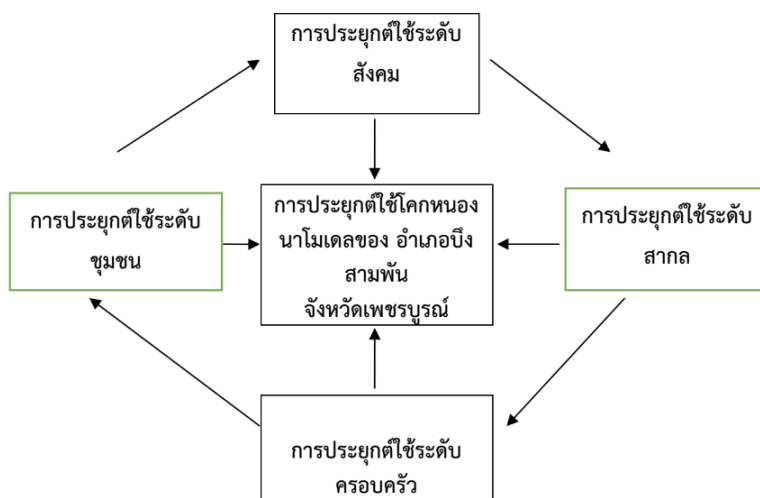
โคกหนองนาโมเดล ได้เข้ามามีบทบาทในจังหวัดเพชรบูรณ์ โดยมีผู้ว่าราชการจังหวัดเพชรบูรณ์ เยี่ยมชมแปลงสาธิต โคกหนองนาโมเดลของอาจารย์เทพ เพี้ยมะลั่ง เมื่อวันที่ 18 มิถุนายน 2560 เวลา 14.30 น. นายพิบูลย์ หัตถกิจโกศล อดีตผู้ว่าราชการจังหวัดเพชรบูรณ์ปี พุทธศักราช 2560 พร้อมด้วยนายกเหล่ากาชาด จังหวัดเพชรบูรณ์ และนายอำเภอเมือง จังหวัดเพชรบูรณ์ เยี่ยมชมแปลงสาธิต “โคกหนองนาโมเดล” ของอาจารย์เทพ เพี้ยมะลั่ง ประธานเครือข่ายคนต้นน้ำเพชรบูรตามรอยพ่อของแผ่นดิน/อาสาสมัครมูลนิธิสิริธรรมธรรมชาติและสถาบันเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งได้นำศาสตร์พระราชามาประยุกต์ใช้ในการจัดการน้ำภาคประชาชน และการทำการเกษตร ณ ตำบลนางัว อำเภอเมืองเพชรบูรณ์ จังหวัดเพชรบูรณ์ จากนั้นนายนิเวศน์ หาญสมุทร์ รองผู้ว่าราชการจังหวัดเพชรบูรณ์ นำนายผวน ขามโคกกรวด ราษฎร ตำบลนาสนุ่น อำเภอศรีเทพ จังหวัดเพชรบูรณ์ ซึ่งเป็นผู้กระทำความดี เสียสละอุทิศตนเพื่อประโยชน์ส่วนรวม ในการพัฒนาวัดป่าสระแก้ว ตำบลนาสนุ่น อำเภอศรีเทพ ให้มีความสะอาด เป็นระเบียบเรียบร้อย โดยไม่หวังผลตอบแทนและเคยได้รับกระเช้าพระราชทาน เมื่อวันที่ 12 กันยายน 2563 ที่ผ่านมาเข้าศึกษาดูงานโครงการ “โคกหนองนาโมเดล” ที่ศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงนุจรีย์ฟาร์ม บ้านโจะโหวะใต้ ตำบลบ้านเนิน อำเภอหล่มเก่าและแปลงสาธิตศาสตร์พระราชา ตำบลนางัว อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบูรณ์เพื่อผลักดัน นายผวน ขามโคกกรวดที่สนใจโครงการ “โคกหนองนาโมเดล” นำมาประยุกต์ใช้ ในพื้นที่นาของตนจำนวน 11 ไร่ ซึ่งประกอบด้วยสระน้ำจำนวน 2 ไร่ และที่นาจำนวน 9 ไร่ ให้เป็นแปลงเรียนรู้ในพื้นที่โดยมีหัวหน้าส่วนราชการ ประชาชนอำเภอศรีเทพที่สนใจเข้าร่วมศึกษาดูงาน

นายนิเวศน์ หาญสมุทร์ รองผู้ว่าราชการจังหวัดเพชรบูรณ์ กล่าวว่าจังหวัดเพชรบูรณ์มีอำเภอศรีเทพ อำเภอวิเชียรบุรี อำเภอชนแดน และอำเภอวังโป่ง เป็นห่วงเรื่องภัยแล้งเราต้องคิดถึงการเก็บกักน้ำ จะทำอย่างไรที่จะดึงน้ำจากแม่น้ำป่าสักเข้าพื้นที่ที่เราได้ โครงการโคกหนองนาโมเดล ก็จะเป็นโครงการหนึ่งที่จะช่วยให้เรามีแหล่งน้ำ เราต้องเปลี่ยนแปลงวิธีการเกษตร แนวพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 9 ที่ท่านทรงให้ไว้เรื่องแนวความคิดเศรษฐกิจพอเพียง เรามีปราชญ์ชาวบ้านที่มีความรู้ในเรื่องนี้แต่ไม่เคยทำจริงจึงอยากให้เราลองดูหันมาทำดู คนที่มีที่เป็นร้อยไร่ ไม่จำเป็นต้องทำทั้งหมด แบ่งมาทดลองสัก 5 ไร่ 10 ไร่ ทดสอบดูผมเชื่อว่าท่านจะมีความสุขกับการทำงาน มีความสุขกับการมีรายได้ ซึ่งการทำโคกหนองนาโมเดลของอำเภอบึงสามพัน จังหวัดเพชรบูรณ์นั้นสอดคล้องกับแนวคิดของพระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต) (2541) ได้แสดงทัศนะว่า การพัฒนาที่ยั่งยืนแนวพุทธต้องมีการพัฒนาแยกเป็น 2 ส่วน คือ ส่วน 1 คือ การพัฒนาคน เรียกว่า ภาวนา ส่วนที่ 2 คือ การพัฒนาวัตถุและพัฒนาสภาพแวดล้อม เรียกว่า

วัฒนาหรือพัฒนา โดยทางพระพุทธศาสนามุ่งเน้นการพัฒนากระบวนการดำเนินชีวิตทั้งทางด้านพฤติกรรม จิตใจ ปัญญา เพื่อให้เกิดปัจจัยหลักในการประสานและบูรณาการระบบความสัมพันธ์แบบองค์รวมเพื่อให้เกิดประโยชน์และความสุขร่วมกันระหว่างบุคคลสังคมและสภาพแวดล้อมอันหมายถึง ธรรมชาติให้ดำรงอยู่ได้ด้วยดีอย่างเกื้อกูล ต่อเนื่องสม่ำเสมอเรื่อยไป

กล่าวโดยสรุป โครงการโคกหนองนาโมเดล เป็นการสร้างความมั่นคงในแหล่งทำกินด้านการเกษตร เลี้ยงสัตว์สู้ภัยแล้งดินขาดความอุดมสมบูรณ์ให้หันกลับมาอุดมสมบูรณ์ โดยปรับปรุงพื้นที่รองรับ ฝนธรรมชาติ และการเชื่อมโยงวงจรชีวิตพืชสัตว์ให้เดินทางร่วมกันได้ที่จะสรรค์สร้างความสมบูรณ์ให้กับมาอยู่กับธรรมชาติ โคกหนองนาโมเดลของ อำเภอบึงสามพัน จังหวัดเพชรบูรณ์ ประกอบด้วย 2 องค์ประกอบ คือ

1. ปัจจัยด้านการจัดการ ประกอบด้วย การประยุกต์ใช้ระดับครอบครัวการประยุกต์ใช้ระดับชุมชน การประยุกต์ใช้ระดับสังคม การประยุกต์ใช้ระดับสากล ดังนี้

ภาพที่ 1 องค์ประกอบของการประยุกต์ใช้โคกหนองนาโมเดลในอำเภอบึงสามพัน จังหวัดเพชรบูรณ์

การประยุกต์ใช้โครงการโคกหนองนา เพื่อรองรับกลุ่มกลุ่มเกษตรกรผู้ประสบภัยน้ำท่วมและการขาดแคลนน้ำ “โคกหนองนาแห่งน้ำใจและความหวังของชาวอำเภอบึงสามพัน” ได้รับประโยชน์จากการได้ทำโคกหนองนาโมเดล สามารถประยุกต์ใช้ได้ดังนี้

ประเด็นที่ 1

นายสมควร กิตติกร และนางวรรณมา กิตติกร เจ้าของ “สวนกิตติกร” เลขที่ 91 หมู่ที่ 3 บ้านวังไธย ตำบลชัยสมบูรณ์ อำเภอบึงสามพัน จังหวัดเพชรบูรณ์ ในพื้นที่ 6 ไร่ เป็นที่ดินของตระกูลกิตติกรได้ปรับพื้นที่จากที่เคยการปลูกพืชเชิงเดี่ยวเพื่อปรับให้เป็น “โคก หนอง นา โมเดล”

จะทำให้ครอบครัวอยู่ภายใต้ความอยู่เย็นเป็นสุขตลอดไป (สามารถ และกรุณา บุญพรม, 2564, 22 กรกฎาคม)

การประยุกต์ใช้ระดับชุมชนเนื่องจากเศรษฐกิจพอเพียง ไม่ใช่เศรษฐกิจการค้า และก็ไม่ใช่เศรษฐกิจหลังเขา แต่การกระทำตามทฤษฎีนี้สามารถทำได้ แต่ต้องรู้จักตนเองเสียก่อน รู้จักพอประมาณ และทำไปตามลำดับ โดยของที่ขาย คือ ของที่เหลือจากทุกชั้นแล้ว จึงนำมาขาย เช่น ทำนาอินทรีย์ ปลูกข้าวปลอดสารเคมี ไม่ทำลายธรรมชาติ ได้ผลผลิตเก็บไว้พอกิน เก็บไว้ทำพันธุ์ ทำบุญ ทำทาน แล้วจึงนำมาขายด้วยความรู้สึกของการ “ให้” อยากรที่จะให้สิ่งดี ๆ ที่เราปลูกเอง เพื่อแผ่ให้กับคนอื่น ๆ ได้รับสิ่งดี ๆ นั้น ๆ ด้วย ข้าวจึงไม่ใช่สินค้า แต่เป็นยุทธปัจจัยเพื่อความมั่นคง และทฤษฎีใหม่นี้เอง ก็ไม่สนับสนุนให้เกษตรกรขายเป็นวัตถุดิบ (ข้าวเปลือก) โดยให้ทำการแปรรูป โดยการสีข้าวเอง ซึ่งนอกจากจะเป็นการเป็นการเพิ่มมูลค่าของข้าวแล้วยังได้ของเหลือใช้ (by Product) ที่มีประโยชน์ เช่น รำ น้ำมันรำ ปลายข้าว แกลบ จมูกข้าว ฯลฯ ซึ่งในทฤษฎีเก่านั้น ตกไปอยู่ในมือของพ่อค้าคนกลาง ในห่วงโซ่ อุปทาน ซึ่งสามารถนำไปสร้างมูลค่าเพิ่ม เช่น ทำเป็นอาหารสัตว์ ทำปุ๋ย ฯลฯ

กล่าวโดยสรุป ในระดับชุมชนนี้เป็นเกษตรกรระดับชุมชน ซึ่งจะเป็นการแปรรูปจากพืชผัก และผลไม้ต่าง ๆ เพื่อไว้จำหน่ายเป็นสินค้า OTOP หรือของฝากประจำหมู่บ้าน ตำบล อำเภอ การการค้าขายตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง จึงเป็นการค้าที่มองกลับด้านไม่ได้ให้ความสำคัญกับการตลาดในระบบที่ต้องแข่งขันขาย แต่เป็นไปเพราะเมตตา “เพราะรักคุณจึงอยากให้คุณได้รับในสิ่งดี ๆ” พอเพียง เพื่ออุ้มชู เพื่อแผ่ แบ่งปัน ไปด้วยกัน

ประเด็นที่ 3

นายภูมิน ราชกิจ กับนางสาวพัชรี ราชกิจ เจ้าของ “ไร่ภูตะวัน” ของสองพี่น้อง เลขที่ 9 หมู่ที่ 4 บ้านซบขมภู ตำบลซบขมภู อำเภอบึงสามพัน จังหวัดเพชรบูรณ์ ผู้เดินทางรอยศาสตร์พระราชาดำเนินการสร้างโคก หนอง นา บนภูเขา เปลี่ยนพื้นที่ที่เคยเป็นไร่ข้าวโพดให้เป็นป่าใช้สอยจนพึ่งพาตนเองได้และยังชักชวนให้คนในหมู่บ้านลงมือทำตาม โดยมีสมาชิก 10 ครอบครัว เป็นเครือข่ายกิจกรรมธรรมชาติ เป็นความสำเร็จของการพัฒนาคนซึ่งเป็นหัวใจของหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง พัชรีผู้เป็นน้องสาว หลังจากลาออกจากการเป็นครู ได้กลับมาทำงานพัฒนาที่บ้านพบว่าชาวบ้านที่ทำพืชเชิงเดี่ยวมีปัญหาด้านสุขภาพจากการใช้สารเคมี จึงรณรงค์ให้ลดเลิกการใช้สารเคมี ด้วยการพาไปศึกษาดูงานตามที่ได้ต่าง ๆ ได้ความรู้เกี่ยวกับปุ๋ยอินทรีย์และยาฆ่าแมลงจากพืชสมุนไพรจึงได้ชักชวนให้ชาวบ้านให้ทำตาม เริ่มจากการทำในครอบครัว และสร้างหลุมขมครกให้เก็บน้ำในดิน จากร่องห้วยจากที่เก็บน้ำไม่ได้ก็มีน้ำ โดยขุดคลองไส้ไก่ ทำฝาย ขุดนาขั้นบันได ปลูกไม้ผล ฝรั่ง เงาะ กล้วยคาโต และพืชผสมผสาน ที่เหลือปล่อยเป็นป่า และมีเป้าหมายที่จะทำไปเรื่อย ๆ ทั้งสองคนใช้ชีวิตตามวิถีชีวิตของชุมชน ทำไร่ ปลูกข้าวไร่ปีละครั้ง ปลูกแตงกวา ฟักทอง ถั่ว งา ผักสวนครัวอื่น ๆ และไม้ผล ในพื้นที่ซึ่งปรับเป็นโคกหนองนาโมเดล จำนวน 10 ไร่ ซึ่งผ่านมา 2 ฤดูแล้ว ที่น้ำไม่แห้ง ไม่ขาดน้ำ เธอยังทำผลิตภัณฑ์เพื่อการพึ่งตนเอง เช่น สบู่ แชมพู น้ำหมัก และการแปรรูปผลผลิตจากไร่ โดยเน้นการแบ่งปัน เพราะนับตั้งแต่การปลูกข้าวโพดเชิงเดี่ยวได้เข้ามาใน

หมู่บ้านในช่วง 10 ปี ที่ผ่านมา ทำให้ป่าถูกทำลาย จากการขยายพื้นที่เพาะปลูกการนำศาสตร์พระราชามาใช้ในพื้นที่จะลดการทำลายป่าและทำให้ชาวบ้านสามารถพึ่งพาตัวเองได้อย่างแท้จริง (ภูมิน และพัชรี ราชกิจ, 2564, 24 กรกฎาคม)

การประยุกต์ใช้ระดับสังคมการสร้างเครือข่าย เช่น กองกำลังเกษตรโยธิน เครือข่ายเบญจภาคี เครือข่ายลุ่มน้ำ คือ การสร้างกองกำลังเกษตรโยธิน หรือการสร้างเครือข่ายเชื่อมโยงทั่วประเทศ เพื่อขยายผลความสำเร็จตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง สู่การปฏิบัติแนวคิดและวิถีการดำเนินชีวิตของคนในสังคม ในชุมชน เพื่อการแก้ปัญหาวิกฤต 4 ประการ ได้แก่ วิกฤตเศรษฐกิจ ข้ำวยากหมากแพง (Economic Crisis) ที่นำไปสู่วิกฤตการณ์สิ่งแวดล้อม ภัยธรรมชาติ (Environmental Crisis) วิกฤตทางสังคมและโรคระบาดทั้งในคน สัตว์ พืช (Epidemic Crisis) วิกฤติจากความขัดแย้งลัทธิความเชื่อศาสนา แย่งชิงเอาแร่เอาเปรียบ วิกฤตความขัดแย้งทางการเมือง (Political Crisis) จนถึงขั้นก่อสงคราม

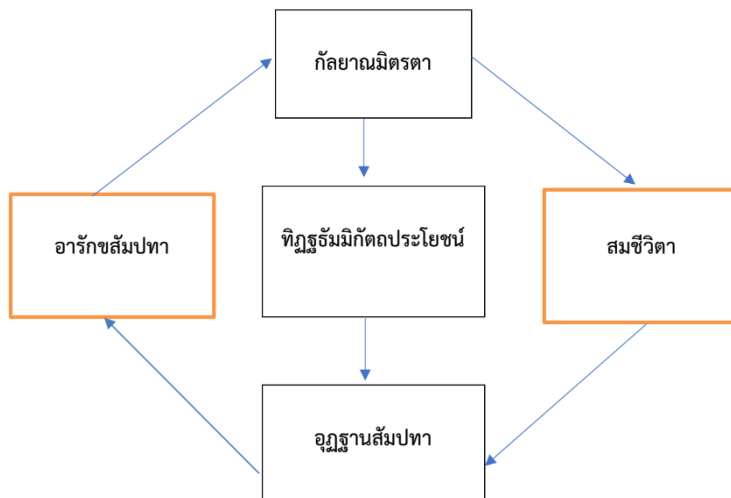
กล่าวโดยสรุป ในการรวมกันเป็นเครือข่าย เพื่อค้าขายแลกเปลี่ยนกันเองในเครือข่าย และรวมพลังในการค้าขายกับทุนใหญ่โดยตรง และไม่ผ่านคนกลาง ทำให้ทั้งผู้ผลิตและผู้บริโภคในระบบใหม่นี้ได้ประโยชน์ร่วมกันทั้งสองฝ่ายกล่าวคือ ผู้ผลิตขายสินค้าที่เหลือและมีการรวบรวมได้ราคาที่สูงกว่าราคาในท้องตลาดในระบบตลาดเก่า (ตีมันต์และซัพพลายเป็นกำหนดราคา) ผู้บริโภคในระบบใหม่นี้จะได้รับสินค้าที่ปลอดภัยและมีราคาถูกกว่าข้าวถุง เพราะได้ตัดคนกลางเอาเปรียบออกไปจากระบบแล้วนั่นเอง รวมทั้งเป็นการรวมพลัง ที่นำหลักเศรษฐกิจพอเพียงและศาสตร์พระราชามาใช้ในระดับที่สูงขึ้นในระดับชุมชน ตำบล จังหวัด ลุ่มน้ำ และมหภาคต่อไป

ประเด็นที่ 4

นายวีระพงษ์ กันเดิน และนางสาวพัชราภรณ์ กันเดิน สองสามีภรรยาแห่ง “วีระพงษ์ฟาร์ม” เลขที่ 5 หมู่ที่ 7 บ้านซับกะโง้ ตำบลซับกะโง้ อำเภอบึงสามพัน จังหวัดเพชรบูรณ์ ผู้ที่หันหลังให้กับชีวิตในเมือง กลับมาสร้างครอบครัวบนผืนดินของบรรพบุรุษ นำศาสตร์พระราชามาใช้บริหารจัดการด้วยรูปแบบโคก หนอง นา ด้วยการสนับสนุนเกื้อกูลกันของครอบครัวและเครือข่าย นำการท่องเที่ยวเชิงเกษตรเชิงทฤษฎีใหม่มาสร้างวิสาหกิจชุมชนวีระพงษ์ฟาร์ม สร้างงานในชุมชน และส่งต่อแรงบันดาลใจให้กับผู้ที่มาเยือน เพื่อหวังให้ทุกคนได้รับความสุขที่แท้จริงและยั่งยืน ด้วยความมุ่งมั่นว่า “เราต้องรอดและพาคนอื่นรอดด้วย” วีระพงษ์ฟาร์ม เริ่มจากการสอนขี่ม้า ต่อมาพัฒนาเป็นฟาร์มสเตย์ โดยนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ทำตามกำลัง ไม่เป็นหนี้ อยู่อย่างพอเพียง อยู่กับธรรมชาติ ปลูกฝังความรักธรรมชาติให้เด็ก ๆ ที่มาเที่ยวชม โดยสอดแทรกความรู้ลงไปกิจกรรมต่าง ๆ ได้แก่ การสอนปั้นดิน ทำไข่เค็มดินสอพอง ขี่ม้า ขี่ควาย นั่งรถอีแต่น และให้ความรู้เรื่องศาสตร์พระราชาน เกษตรทฤษฎีใหม่ ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และบันได 9 ขั้น เพราะศาสตร์พระราชายู่ในทุกมิติของชีวิต ทั้งดิน น้ำ ป่า และอากาศที่บริสุทธิ์ เพื่อสร้างแรงบันดาลใจให้กับผู้ที่มาเยือน เพราะนี่คือวิถีแห่งความสุขที่แท้จริงและยั่งยืน (วีระพงษ์ และพัชราภรณ์ กันเดิน, 2564, 26 กรกฎาคม)

การประยุกต์ใช้ระดับสากลการมีเครือข่ายที่ได้รับการสนับสนุนและทำการค้าขาย โดยตรงกับภาคอุตสาหกรรม ทุนใหญ่ ธนาคาร หรือธุรกิจขนาดใหญ่ที่มีความต้องการอาหารที่ปลอดภัยของเครือข่าย ค้าขายกันโดยตรง ตัดคนกลางแบบเก่าออก ใช้มาตรฐานของเราเอง “มาตรฐานไทย” ที่เป็นอิสระจากภาครัฐ เช่น มาตรฐาน กรอ้าเภอ กสิกรรมไร้สารพิษอันเนื่องมาจากพระราชดำริ มาตรฐานเกษตรทฤษฎีใหม่ มาตรฐาน PGS มาตรฐานสากล (Earth Safe) เป็นต้น ภายใต้แนวคิดที่ว่า ใครจะซื้อสินค้าไทยต้องใช้มาตรฐานไทย จึงจะขายให้ โดยสินค้าดี มีคุณธรรมกำกับ ขายให้กับคนไทยก่อน ตามมาด้วยประเทศในอาเซียน และถึงจะขายให้กับประเทศอื่น ๆ ที่ไกลออกไป

2. นำหลักกรรมทฤษฎีธัมมิกัตถประโยชน์(อง.อฎฐก. (ไทย) 23/54/340) หมายถึง ประโยชน์ในปัจจุบัน 4 อย่าง ได้แก่ (1) อุฏฐานสัมปทา คือ การถึงพร้อมด้วยความหมั่น (2) อารักขสัมปทา คือ การถึงพร้อมด้วยการรักษาโภคทรัพย์ (3) กัลยาณมิตตตา คือ การมีกัลยาณมิตรที่ดี และ (4) สมชีวิตา หมายถึง การอยู่อย่างพอเพียงสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้ดังนี้

ภาพที่ 2 หลักกรรมทฤษฎีธัมมิกัตถประโยชน์ในการประยุกต์ใช้โคกหนองนาโมเดลในอำเภอบึงสามพัน จังหวัดเพชรบูรณ์

พระพุทธเจ้าทรงแสดงความสุขของคฤหัสถ์ 4 ประการแก่นาถปิณฑิกเศรษฐี ดังนี้

- 1) สุขเกิดแต่การมีทรัพย์
- 2) สุขเกิดแต่การใช้จ่ายทรัพย์บริโภค
- 3) สุขเกิดแต่ความไม่เป็นหนี้
- 4) สุขเกิดแต่ประกอบกิจการงานที่ปราศจากโทษ (อง จตุกก.(ไทย)23/62/89)

ความสุขที่กล่าวถึงนี้เป็นความสุขสำหรับชาวบ้านทั่วไป ถ้าอยากมีความสุขให้ครบทั้งสี่ด้านก็ต้องรู้จักบริหารจัดการทรัพย์ที่หาได้มาเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด แต่ปัญหาหนึ่งที่ประชาชนทั่วไปทุกวันนี้ประสบอยู่ก็คือการมีทรัพย์ไม่พอที่จะใช้จ่าย หรือมีทรัพย์แต่ไม่รู้จักใช้จ่ายทำให้เกิดทุกข์จากการมีทรัพย์และใช้จ่ายทรัพย์ ความสุขทั้งสี่ประการที่พระพุทธเจ้าตรัสถึงนี้เกี่ยวเนื่องกับวิถีการดำเนินชีวิตของมนุษย์ การจะบรรลุหลักความสุขทั้งสี่ด้านได้ ต้องได้รับการพัฒนาในด้านพฤติกรรม จิตใจ และสติปัญญาโดยการนำหลักธรรมที่ภุมมธัมมิกัตถประโยชน์ มาประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิต ดังนี้

หลักธรรมที่ภุมมธัมมิกัตถประโยชน์ เป็นหลักพุทธธรรมที่สำคัญ ที่พระพุทธองค์ได้ทรงแสดงเป็นแนวทางสำหรับคฤหัสถ์ผู้ครองเรือน มีความเป็นมาปรากฏในทีฆชาดกสูตรว่าสมัยหนึ่ง พระผู้มีพระภาคประทับอยู่ ณ นิคมของชาวโกฬิยะชื่อว่ากักรปตตะ เขตกรุงโกฬิยะ ครั้งนั้นโกฬิยะบุตรชื่อว่าทีฆชาณได้เข้าไปเฝ้าพระผู้มีพระภาคถึงที่ประทับถวายอภิวาทแล้วนั่ง ณ ที่สมควรได้กราบทูลพระผู้มีพระภาคว่า “ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญพวกข้าพระองค์เป็นคฤหัสถ์เป็นกามโมคติ อยู่ครองเรือนนอนเบียดบุตรใช้จันทรของชาวกาสิทตพรดอกไม้ของหอม และเครื่องลูบไล้ ยินดีทองและเงิน ขอพระผู้มีพระภาคโปรดแสดงธรรมที่จะพึงเป็นไปเพื่อเกื้อกูลในภพนี้เพื่อสุขในภพนี้และเพื่อเกื้อกูลในภพหน้าแก่ข้าพระองค์ทั้งหลายเถิด (อง.อภุมม.ก.(ไทย) 23/54/340) พระผู้มีพระภาคได้ทรงอธิบายถึงภุมมธัมมิกัตถประโยชน์ 4 ว่าย่อมนั้นไปเพื่อเกื้อกูลในภพนี้เพื่อความทุกข์ได้แก่

1) อุภูฐานสัมปทา คือการถึงพร้อมด้วยความหมั่นเช่นขยันหมั่นเพียร เลี้ยงชีพด้วยการหมั่นประกอบกิจการงาน เป็นผู้ขยันไม่เกียจคร้านในการงานนั้นประกอบด้วยปัญญาเครื่องสอดส่องอันเป็นอุบายในการงานนั้น ให้สามารถทำได้สำเร็จ

2) อารักขสัมปทา คือการถึงพร้อมด้วยการรักษาโภคทรัพย์ (ที่หามาได้ด้วยความขยันหมั่นเพียรโดยชอบธรรม) เขารักษาคุ้มครองโภคทรัพย์เหล่านั้นไว้ได้พร้อมมูล ไม่ให้ถูกลักหรือทำลายไปโดยภัยต่างๆ

3) กัลยาณมิตตตา คือการมีกัลยาณมิตรที่ดี คบคนดี ไม่คบคนชั่ว อยู่อาศัยในบ้านหรือนิคมใด ย่อมดำรงตนเจรจา สนทนากับบุคคลในบ้านหรือนิคมนั้น ซึ่งเป็นผู้มีสมาจารบริสุทธ์ ผู้ถึงพร้อมด้วยศรัทธา ศีล จาคะ ปัญญา

4) สมชีวิตา คือการอยู่อย่างพอเพียง รู้ทางเจริญทรัพย์และทางเสื่อมแห่งโภคทรัพย์ แล้วเลี้ยงชีพพอเหมาะ ไม่ให้สุรุ่ยสุร่ายฟุ่มเฟือยนักไม่ให้ฟืดเคืองนัก ด้วยคิดว่ารายได้ของเราจักต้องเหนื่อรายจ่าย และรายจ่ายของเราจักต้องไม่เหนื่อรายได้

ผู้เขียนเชื่อว่าถ้าประชาชนสามารถนำหลักธรรมหลักธรรมที่ภุมมธัมมิกัตถประโยชน์โดยการนำหลักธรรมที่ภุมมธัมมิกัตถประโยชน์มาประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิต และรู้จักบริหารจัดการทรัพย์ที่หาได้เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด คือการมีทรัพย์ที่พอใช้จ่าย ความสุขของดำเนินชีวิตของมนุษย์ และจะบรรลุเป้าหมายที่ตนเองได้ตั้งไว้ นอกจากตัวเองจะได้ประโยชน์จากการมีทรัพย์ สังคมส่วนรวมทั้งที่เป็นชาติและศาสนาก็ย่อมได้รับประโยชน์ด้วย

กล่าวโดยสรุป พื้นที่ของอำเภอบึงสามพัน จังหวัดเพชรบูรณ์ มีหลักฐานการปรากฏอยู่ของชุมชนในแถบลุ่มแม่น้ำป่าสักมาตั้งแต่สมัยก่อนประวัติศาสตร์ตอนปลาย จากนั้นได้รับอารยธรรมจากภายนอก ได้แก่วัฒนธรรมทวารวดีและวัฒนธรรมเขมรโบราณ ทำให้ชุมชนเหล่านั้นมีพัฒนาการด้านต่าง ๆ จนกลายเป็นสังคมเมืองขนาดใหญ่สืบมา เมื่อเข้าสู่ช่วงสมัยสุโขทัย เมืองเพชรบูรณ์มีฐานะเป็นเมืองแคว้นแคว้นของกรุงสุโขทัย และในสมัยกรุงศรีอยุธยา มีเมืองเพชรบูรณ์และเมืองศรีเทพเป็นเมืองสำคัญและต่อเนื่องจนถึงช่วงสมัยรัตนโกสินทร์ ต่อมาได้มีการเปลี่ยนแปลงและแบ่งเขตการปกครองอีกหลายครั้ง จนครั้งหนึ่งเมืองเพชรบูรณ์เกือบมีฐานะเป็นเมืองหลวงของประเทศไทย แทนกรุงเทพฯ ในสมัยจอมพล ป.พิบูลสงคราม และหลังจากนั้นได้มีการปรับปรุงพัฒนาในด้านต่าง ๆ มากมาย จนกระทั่งเป็นเมืองเพชรบูรณ์ในปัจจุบัน การประยุกต์ใช้ในระดับต่าง ๆ ซึ่งแนวทางแก้ปัญหาของเกษตรกร คือ การที่มนุษย์ดำเนินชีวิตตามแนวของพระพุทธศาสนาโดยได้นำหลักธรรมมาประพฤติในชีวิตประจำวัน ทำงานด้วยความขยันหมั่นเพียร รู้จักเก็บรักษาทรัพย์สมบัติ ใช้จ่ายแต่พอเหมาะแก่ฐานะ เมื่อมีงานทำแล้วต้องใส่ใจดูแลสิ่งของถ้าหายก็ต้องรู้จักแสวงหาคืนมาบูรณะซ่อมแซมสิ่งของที่ชำรุดให้ใช้การได้ก่อนเมื่อใช้ไม่ได้จริง ๆ ถึงทิ้ง รู้จักประมาณในการกินการใช้อยึดมั่นศีลธรรมไม่เบียดเบียนผู้อื่น รู้จักแบ่งปันแก่เพื่อนบ้าน และจำหน่ายพืชผักผลไม้ได้ตลอดปีโดยไม่ผ่านพ่อค้าคนกลาง ซึ่งเป็นปัจจัยที่สำคัญในการดำเนินชีวิตให้ประสบความสำเร็จ คือ การใช้ปัญญาคิดวิเคราะห์ในการตรองมีเหตุไวกว้างขวาง เพื่อหาผลกำไรจากการค้าขายโดยฝึกความชำนาญในงานที่ทำให้ทุกอย่างประสบผลสำเร็จด้วยดี

องค์ความรู้ใหม่

การประยุกต์ใช้โคกหนองนาโมเดลของอำเภอบึงสามพัน จังหวัดเพชรบูรณ์ ที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 9 ที่ได้ให้ทฤษฎีใหม่เพื่อให้ชาวเกษตรกรนำมาใช้ในครอบครัว ในอำเภอบึงสามพัน จังหวัดเพชรบูรณ์ สามารถนำมาประยุกต์ใช้บันใดเก้าขั้นสู่ความพอเพียง (คำว่าพอเพียง) สู่การปฏิบัติของเครือข่ายเกษตรกรธรรมชาติ ซึ่งได้ดำเนินการอย่างเป็นรูปธรรม ในรูปแบบของบันได 9 ขั้น สู่ความยั่งยืนตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อเป็นการอธิบายถึงความเชื่อมโยง ระหว่างเศรษฐกิจพอเพียง 2 ชั้น ทฤษฎีใหม่ 3 ชั้น และเพื่อให้เกิดความเข้าใจในขั้นตอนที่มีรายละเอียดเป็นเก้าขั้นตอน โดยขั้นที่ 1-4 เป็นเศรษฐกิจพอเพียงขั้นพื้นฐาน และทฤษฎีใหม่ขั้นที่ 1 ขั้นที่ 5-9 เป็นเศรษฐกิจพอเพียงขั้นก้าวหน้า เป็นทฤษฎีใหม่ขั้นที่สอง และขั้นที่ 3 การประยุกต์ใช้ในระดับต่าง ๆ ซึ่งแนวทางแก้ปัญหาของเกษตรกร คือการที่มนุษย์ดำเนินชีวิตตามแนวของพระพุทธศาสนาโดยได้นำหลักธรรมมาประพฤติในชีวิตประจำวัน ทำงานด้วยความขยันหมั่นเพียร รู้จักเก็บรักษาทรัพย์สมบัติ ใช้จ่ายแต่พอเหมาะแก่ฐานะ เมื่อมีงานทำแล้วต้องใส่ใจดูแลสิ่งของถ้าหายก็ต้องรู้จักแสวงหาคืนมาบูรณะซ่อมแซมสิ่งของที่ชำรุดให้ใช้การได้ก่อนเมื่อใช้ไม่ได้จริง ๆ ถึงทิ้ง รู้จักประมาณในการกินการใช้อยึดมั่นศีลธรรมไม่เบียดเบียนผู้อื่น รู้จักแบ่งปันแก่เพื่อนบ้าน และจำหน่ายพืชผักผลไม้ได้ตลอดปีโดยไม่ผ่านพ่อค้าคนกลาง ซึ่งเป็นปัจจัยที่สำคัญในการ

ดำเนินชีวิตให้ประสบความสำเร็จ คือ การใช้ปัญญาวิเคราะห์ในการตรึงตรองมีหุตาไวกว้างขวาง เพื่อหาผลกำไรจากการค้าขายโดยฝึกความชำนาญในงานที่ทำให้ทุกอย่างประสบผลสำเร็จด้วยดี

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2542). *ทฤษฎีใหม่ในหลวง ชีวิตที่พอเพียง*. กรุงเทพฯ: ร่วมด้วยช่วยกัน.
- ถวิล ยวงเงิน. (2564, 15 มิถุนายน). *การทำเกษตรแบบเศรษฐกิจพอเพียงของตำบลกันจุก*. (พระนพต มุลทาทิ, ผู้สัมภาษณ์).
- พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต). (2541). *การศึกษาเครื่องมือพัฒนาที่ยังต้องพัฒนา*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ บริษัท สหธรรมิก จำกัด.
- ภูมิน ราชกิจกับพัชรี ราชกิจ. (2564, 24 กรกฎาคม). *การทำบุญอินทรีและยาฆ่าแมลงจากพืชสมุนไพรของตำบลซับชมพู่*. (พระนพต มุลทาทิ, ผู้สัมภาษณ์).
- มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกภาษาไทยฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- วันชัย วงษา และคณะ. (2563). *ทฤษฎีบันได 9 ขั้นสู่ความพอเพียง ศาสตร์พระราชา ความสุขอย่างยั่งยืน ลองปรับใช้ไม่จนแน่นอน*. (พระนพต มุลทาทิ, ผู้สัมภาษณ์).
- วีระพงษ์ กันเดิน และพัชราภรณ์ กันเดิน. (2564, 26 กรกฎาคม). *การให้ความรู้เรื่องศาสตร์พระราชารองตำบลซับกะไ้*. (พระนพต มุลทาทิ, ผู้สัมภาษณ์).
- สมควร กิตติกร และวรรณภา กิตติกร. (2564, 20 กรกฎาคม). *การแบ่งพื้นที่ตามหลักการทฤษฎีใหม่ของตำบลซับสมบูรณ์*. (พระนพต มุลทาทิ, ผู้สัมภาษณ์).
- สามารถ บุญพรหม และกรุณา บุญพรหม. (2564, 22 กรกฎาคม). *การปรับพื้นที่ดำทำสระน้ำของตำบลพญาวัง*. (พระนพต มุลทาทิ, ผู้สัมภาษณ์).
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2550). *แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10. สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ*. เข้าถึงได้จาก https://www.nesdc.go.th/download/article/article_20160323112418.pdf
- สำนักงานจังหวัดเพชรบูรณ์. (2560). *โคกหนองนาโมเดล*. เข้าถึงได้จาก [http://www. Phetchabun.go.th/download_detail.php?did=1223](http://www.Phetchabun.go.th/download_detail.php?did=1223)